

De beoordeling van manuscripten

Twee jaar geleden werd op deze plaats een aanpassing van de werkwijze van de redactiecommissie bij het beoordelen van manuscripten aangekondigd. Deze werkwijze onderscheidt zich van die van de meeste redacties van wetenschappelijke tijdschriften. In de regel hanteert men een *referee*-systeem, gekoppeld aan een sterke positie van de hoofdredacteur.^{1 2} De redactiecommissie van dit tijdschrift functioneert echter als een consensusgroep. Terwijl bij de meeste tijdschriften de selectie van de aangeboden manuscripten vooral afhankelijk is van het oordeel van een of meer externe deskundigen (*referees*), kent *Huisarts en Wetenschap* een collectieve oordeelsvorming. Weliswaar bereidt sinds 1985 een 'portefeuillehouder' een concept-besluit voor, maar de overige leden van de redactiecommissie formuleren over alle manuscripten eveneens een schriftelijke beoordeling met toelichting. Er blijft dus sprake van collectieve oordeelsvorming, waarin echter elementen van een *referee*-systeem zijn geïncorporeerd. Zo zijn de portefeuillehouders te vergelijken met 'interne' *referees*.

De forse (tijds)investering per manuscript die de getrapte en collectieve werkwijze met zich meebrengt, doet de vraag rijzen of een dergelijke intensieve procedure de moeite waard is. Wordt het eindoordeel over een manuscript op substantiële wijze beïnvloed door een collectieve consensusprocedure of zou men de beslissing geheel kunnen baseren op het oordeel van een portefeuillehouder?

Uit een explorierend onderzoek naar het beoordelingssysteem dat bij *Huisarts en Wetenschap* wordt gehanteerd, mag men concluderen dat de extra inspanning ten opzichte van een *referee*-systeem geen verspilde energie is.³ Vergelijking van de concept-besluiten van de portefeuillehouders met het eindoordeel van de gehele redactiecommissie laat een aantal wijzigingen zien die consequenties hebben voor de inhoud van het tijdschrift en de belangen van de auteurs.

Gedurende een onderzoeksperiode van 19 maanden werden 147 manuscripten beoordeeld. Op het niveau van de gesommeerde gegevens lijkt er niet zoveel verschil tussen de individuele en collectieve beoordeling te zijn. Van de manuscripten werd 28 procent zonder meer afgewezen. De portefeuillehouders achtten in 22 procent van de gevallen geen herziening door de auteur nodig. De redactiecommissie deelde deze mening bij 12 procent van de beoordelingen. Het grootste deel van de aangeboden manuscripten kon via herziening door de auteur voor herbeoordeling in aanmerking komen, naar het oordeel van zowel de portefeuillehouders als de redactiecommissie als geheel.

Op het niveau van de afzonderlijke manuscripten is er wel een belangrijk verschil tussen het individuele oordeel van de portefeuillehouders en het collectieve oordeel van de redactiecommissie: bij 40 manuscripten (27 procent) bestond er een discrepantie; bij 22 manuscripten (15 procent) ging het bovendien om een cruciale discrepantie tussen onvoorwaardelijk afwijzen of (voorwaardelijk) accepteren.

Zou het eindoordeel over een manuscript louter afhangen van één beoordelaar (en marginale toetsing door of namens de hoofdredacteur), dan zouden de afgelopen twee jaargangen er anders hebben uitgezien. Ten onrechte, indien men ervan uitgaat dat een collectief oordeel in inhoudelijk opzicht tot een verbetering van het eindoordeel zal leiden. De redactiecommissie voor *Huisarts en Wetenschap* meent dan ook dat de gehanteerde werkwijze meer waarborgen biedt voor een optimaal verloop van het selectieproces dan een *referee*-systeem.

De aard en omvang van het Nederlandstalige onderzoek op het gebied van de huisartsgeneeskunde ondersteunen een dergelijke opvatting. Uit de bovenstaande onderzoeksgegevens blijkt bijvoorbeeld dat slechts een klein deel van de aangeboden manuscripten zonder meer wordt afgewezen. Veel auteurs wordt (vaak intensieve) begeleiding geboden door leden van de redactiecommissie en/of de eindredacteur. Meestal heeft dit tot gevolg dat een manuscript alsnog voor publicatie in aanmerking komt. De professionalisering van de redactionele activiteiten, die hiermee tot uitdrukking komt, draagt ertoe bij dat een zo groot mogelijk deel van de aangeboden manuscripten uiteindelijk gepubliceerd wordt.

Bij de start van de nieuwe jaargang wil de redactiecommissie Jan de Maeseneer, huisarts te Gent en medewerker aan de universiteit aldaar, welkom heten in haar midden. Teneinde de wetenschappelijke communicatie op het gebied van de huisartsgeneeskunde tussen Nederland en Vlaanderen te bevorderen, neemt hij al enige tijd als adviseur deel aan de redactionele activiteiten. Wij vertrouwen erop dat de resultaten van zijn inspanning vruchtbaar zullen zijn.

Frans J. Meijman

¹ Relman AS. Journals. In: Warren KS, ed. Coping with the biomedical literature. New York: Praeger, 1981.

² Lock S. A difficult balance: editorial peer review in medicine. London: Nuffield Provincial Hospitals Trust, 1985.

³ Meijman FJ. Individual and collective appraisal of manuscripts. European Science Editing 1988; no. 33: 4-5.